

Streszczenie pracy doktorskiej

Autor: Magdalena Kazimierczak

Promotor: prof. dr hab. K. M. Ciałowicz

Data: 19.02.2022

Ceramika wczesnodynastyczna z Tell el-Murra na tle innych ośrodków Deltę północno-wschodniej.

Prezentowana rozprawa doktorska przedstawia badania nad ceramiką naczyniową odkrytą podczas prac wykopaliskowych na stanowisku Tell el-Murra (pn.- wsch. Delta Nilu, Egipt) w latach 2011-2018. Opracowanie obejmuje zarówno materiał pochodzący z warstw osadniczych, jak i z cmentarzyska, datowany na okres Proto- i Wczesnodynastyczny (od fazy Nagada IIIB do Nagada IIID). Analizie poddano sto sześćdziesiąt trzy naczynia (kompletne lub w stanie umożliwiającym rekonstrukcję formy) oraz około dziewięć tysięcy fragmentów diagnostycznych (w pracy umieszczono wybrane, najbardziej reprezentatywne).

Głównym celem pracy było zrekonstruowanie tradycji ceramicznej ludności zamieszkującej Tell el-Murra w okresach Proto- i Wczesnodynastycznym, na podstawie analizy materiału pochodzącego zarówno z warstw osadniczych, jak i z cmentarzyska. Zamiarem autorki było nie tylko sklasyfikowanie form ceramicznych od strony morfologicznej i technologicznej, ale także osadzenie wytworów ceramicznych w szerszym kontekście społecznym, kulturowym, ekonomicznym.

Rozprawa składa się z dziewięciu rozdziałów, bibliografii oraz dwóch katalogów (osobno dla naczyń z grobów i z osady).

W rozdziałach wprowadzających zaprezentowano cele i zakres pracy, przedstawiono krótkie tło historyczno-kulturowe oraz historię badań na stanowisku Tell el-Murra i sposoby dokumentowania materiału ceramicznego zebranego podczas sezonów badawczych.

Trzon rozprawy stanowi opis zagadnień technologicznych, typologia i analiza formalna naczyń z Tell el-Murra. Poświęcone im rozdziały zawierają charakterystykę mas i klas ceramicznych wydzielonych w materiale, kolejne etapy produkcji naczynia, wyróżnione w toku analiz kategorie i typy naczyń oraz ich szczegółowy opis wraz z przykładowymi analogiami do innych stanowisk.

W kolejnej części starano się wskazać przeznaczenie poszczególnych typów naczyń, głównie na podstawie cech morfologiczno-technologicznych i kontekstu odkrycia. Wyjaśniono tu także, jak ich domniemana funkcja mogła wpływać na częstotliwość występowania konkretnych typów w danej strefie: *sacrum* i *profanum*.

W dalszych partiach rozprawy prześledzono rozmieszczenie poszczególnych typów naczyń w różnych częściach grobów oraz względem ciała zmarłego. Zwrócono uwagę na widoczne w tej kwestii prawidłowości oraz czynniki praktyczne, jak również te, związane ze zwyczajami grobowymi, które mogły determinować lokalizację danych typów naczyń.

Zwrócono także uwagę na naczynia ceramiczne w grobach z trumnami określając brak istnienia zależności między występowaniem w grobie ceramicznej trumny a ilością oraz jakością naczyń z inwentarza.

W rozdziale dotyczącym tzw. znaków garncarskich omówione zostały rytzy pojawiające się na niektórych naczyniach odkrytych zarówno w grobach, jak i w osadzie. Wskazano typy naczyń, na których zostały zarejestrowane oraz przeanalizowano znane w literaturze interpretacje symboli w oparciu o przykłady z Tell el-Murra i innych stanowisk.

Rozprawę zamykają rozdziały podsumowujące. Jednym z nich jest korpus naczyń z grobów, w którym przedstawione zostały formy naczyń występujące w różnych chronologicznie grupach grobów. Wykazano w nim zmienność kształtów naczyń pod względem jakości i ilości w kolejnych fazach Nagada III, w porównaniu do innych stanowisk oraz powiązano te zmiany z ówczesnymi procesami społeczno-ekonomicznymi. W części końcowej omówiono także skale i tryb produkcji ceramiki z Tell el-Murra. Poprzez analizę wykorzystującą wszystkie dane uzyskane w trakcie badań podjęto próbę określenia na jakim etapie stało wytwórstwo ceramiki odkrytej w Tell el-Murra, czy był to czy produkty wyspecjalizowanego rzemiosła, czy jeszcze wyroby przydomowych warsztatów.

We wnioskach końcowych zebrano najważniejsze ustalenia rozprawy, określono podobieństwa i różnice między materiałem z osady oraz z grobów, a także scharakteryzowano profil osady, działalność i status jej mieszkańców na podstawie przebadanego zbioru naczyń. Zaakcentowano również podobieństwa i rozbieżności między materiałem z Tell el-Murra i innymi stanowiskami w Delcie oraz wyjaśniono prawdopodobne przyczyny zaobserwowanych różnic.

19. 02. 2022

Magdalena
Kasimierczak

Summary of the doctoral dissertation

Author: Magdalena Kazimierczak

Supervisor: prof. dr hab. K. M. Ciałowicz

Date: 19.02.2022

The Early Dynastic pottery from the Tell el-Murra site against a background of other sites of the north-eastern Nile Delta.

The presented doctoral dissertation is devoted to the ceramic vessels discovered during excavations conducted at Tell el-Murra site (north-eastern part of the Nile Delta) in the years 2011-2018. The study covers the material from the settlement layers and from the cemetery, dated to the Proto- and Early Dynasty period (from Nagada IIIB to Nagada IIID). Analysis was carried out on 160 vessels (complete or in a state allowing reconstruction of their whole shape) and approximately 9,000 diagnostic pieces (selected, the most representative are included in the work).

The main goal was to reconstruct the pottery tradition of people living in Tell el-Murra in the Proto- and Early Dynastic periods, based on analysis of the material deriving from settlement layers and the cemetery. The intention of the author was not only to classify ceramic forms in terms of morphology and technology, but also to place ceramic products in a broader social, cultural and economic context.

The thesis consists of 9 chapters, a bibliography and two catalogues (vessels from the graves and the settlement are listed separately).

The introductory chapters present the purposes and scope of the work, a brief historical and cultural background, as well as the history of research at the Tell el-Murra site and methods of documenting the ceramic material collected during the excavation seasons.

The core of the dissertation is a description of technological issues, typology and formal analysis of the vessels from Tell el-Murra. The chapters devoted to them contain the characteristics of the fabrics and ceramic classes distinguished in the material, the subsequent stages of vessel production, the categories and types of vessels distinguished in the course of the analyses, and their detailed description with exemplary analogies to other sites.

The next part attempts to indicate the purpose of individual types of vessels, mainly on the basis of morphological and technological features and the context of the discovery. It also explains how their supposed function could influence the frequency of specific types in a given zone: *sacrum* and *profanum*.

In the following parts of the dissertation, the distribution of particular types of vessels in different parts of the graves and in relation to the body of the deceased is examined. Attention is paid to regularities visible in this matter, and to practical factors, as well as those related to funerary customs, which could determine the location of given types of vessels.

Attention is also paid to ceramic vessels in graves with coffins, determining the lack of dependence between the presence of a ceramic coffin in the grave and the quantity and quality of the vessels from the inventory.

In the chapter on potmarks, the carvings appearing on some vessels discovered in graves and in the settlement are discussed. The types of vessels on which they were registered are indicated, and the interpretations of symbols known in the literature are analysed based on the examples from Tell el-Murra and other sites.

The dissertation ends with the summary chapters. One of them is on the body of the vessels from the graves, in which the forms of vessels appearing in chronologically different groups of graves are presented. It shows the variability of vessel shapes in terms of quality and quantity in the subsequent phases of Nagada III, compared to other sites, and relates these changes with the then socio-economic processes. In the final part, the scales and the mode of production of ceramics from Tell el-Murra are discussed. Through the analysis using all the data obtained during the research, an attempt was made to determine at what stage was the production of ceramics discovered in Tell el-Murra, and whether it included products of specialised craftspeople or also products of home workshops.

In the conclusions, the most important findings of the dissertation are collected, the similarities and differences between the material from the settlement and the graves are determined, and the profile of the settlement, activity and status of its inhabitants are characterised on the basis of the examined collection of vessels. It also highlights the similarities and discrepancies between the material from Tell el-Murra and other Delta sites, and explains the presumed reasons for the observed differences.

Magdolene
Kováčková